

Το θέμα είναι
φακέλλο για διάλογο

ΟΜΙΛΙΑ
ΤΟΥ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΥ ΣΤΟΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟ
ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗ

«ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΩΣ ΘΕΜΑ»

Αθήνα - Κορυδαλλός, 2/7/97

Μίσος στην αδιαφορία

Πριν πολλά χρόνια, εδώ στην Αθήνα μετά την αποχώρηση του Σόλωνα δημιουργήθηκαν οι πρώτες θεματικές οργανώσεις, των Παραλίων, των Πεδινών και των Ορεινών.

Στη θέση τους αργότερα βρέθηκαν οι οργανώσεις των ευπόρων και των Δημοκρατικών.

Τον 17^ο αιώνα εμφανίζονται τα κόμματα των Συντηρητικών και των Φιλελευθέρων στην Αγγλία, των Βασιλοφρόνων Γρονδίνων και Ιακωβίνων στην Γαλλική Επανάσταση, οι Δημοκρατικοί και Ρεπουμπλικάνοι στην Αμερική και στην Ελλάδα από τα μέσα της επανάστασης του 1821 έχουμε την εμφάνιση των πρώτων Ελληνικών κομμάτων.

Το Αγγλικό, το Γαλλικό και το Ρωσικό ήταν τα πρώτα ελληνικά κόμματα που δημιουργήθηκαν από την εξής αντίφαση: πως με τη βοήθεια των ξένων δυνάμεων η χώρα θα οδηγηθεί στην σταδιακή εθνική της συγκρότηση. Ο χαρακτήρας τους πελατειακός, γύρω από τα πρόσωπα ισχυρών τοπικών παραγόντων.

Με την καθιέρωση του δημοκρατικού πολιτεύματος, το Σύνταγμα του 1864 διαμορφώνει το πρώτο πολιτικό πλαίσιο. Ωστόσο αυτό δεν επέτρεψε την ανάδειξη των πολιτικών κομμάτων ως σημαντικών παραγόντων στη

λειτουργία του πολιτεύματος, εξαιτίας κυρίως των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που επικρατούσαν στη χώρα.

Θα ξεχώριζα ωστόσο, τα ίχνη που άφησε ο Χαρίλαος Τρικούπης που κατάφερε από το 1875 να θεωρείται το κοινοβουλευτικό σύστημα ως σταθερή συνιστώσα του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η πρώτη φάση του Κοινοβουλευτισμού στην Ελλάδα, σύμφωνα με ανάλυση του Ν. Μουζέλη, φτάνει μέχρι το 1909, μια περίοδος που μπορεί να χαρακτηριστεί ως ολιγαρχικός κοινοβουλευτισμός.

Στη δεύτερη περίοδο 1909 έως 1967 κυριαρχούν οι στρατιωτικοί και οι άνθρωποι του θρόνου και παρά τις μεταρρυθμίσεις που προώθησε ο Ελευθέριος Βενιζέλος, παρά τη δημιουργία του κομμουνιστικού κόμματος για πρώτη φορά, και παρά τις βασικές ρυθμίσεις για το κόμμα στο Σύνταγμα του 1927, αυτή η μεγάλη ιστορική περίοδος σ' όλη αφορά τη διαδρομή του κοινοβουλευτισμού προσδιορίζεται από την παρουσία των Πραιτωριανών και τα διαδοχικά τους πραξικοπήματα. Πρόκειται για την περίοδο του πραιτωριανού Κοινοβουλευτισμού στην διάρκεια της οποίας αποτυπώνεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα το σχήμα: Δεξιά - Κέντρο - Αριστερά.

Στη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου το κομματικό σύστημα με σταθερά χαρακτηριστικά τον πελατειακό προσωποκεντρισμό και την ιδεολογική εξάρτηση, στάθηκε αδύναμο να εκσυγχρονιστεί καθώς το Σύνταγμα του 1952 εγκατέλειψε το πλαίσιο που είχε υιοθετήσει το Σύνταγμα του 1927 οπισθοδρομώντας σε σχέση με τα αιτήματα της συγκυρίας.

Στις δεκαετίες του '50 και του '60 η ηττημένη στον εμφύλιο Αριστερά, παρά την ύπαρξη της Ενιαίας Δημοκρατικής Αριστεράς (ΕΔΑ) προτίμησε ή αναγκάστηκε να φιλοξενηθεί στον ευρύτερο χώρο του κέντρου που κατάφερε να επικρατήσει των συντηρητικών δυνάμεων ως κεντροαριστερή πλειοψηφία (1963). Η συνέχεια μετά το 1965 είναι γνωστή και οι μνήμες νωπές.

Η σύγχρονη ελληνική ιστορία μετά το 1965 είναι γεμάτη αμφιβολίες, καθώς οι περισσότεροι πρωταγωνιστές ζουν ακόμα τροφοδοτώντας την κοινή γνώμη με προσωπικές μαρτυρίες, που οι ίδιοι αξιολογούν ως ιστορικές καταθέσεις.

Στη διάρκεια της δικτατορίας η σημερινή γενιά που κυριαρχεί σε κομματικές ή κυβερνητικές θέσεις τελείωνε το Γυμνάσιο, πήγαινε Πανεπιστήμιο, ή έκανε τα πρώτα επαγγελματικά βήματα.

Διάβαζε Μαρξ, Εγκελς, Ράιχ, Φρόμ, Μπρέχτ, Γκράμσι, Λούξεμπουργκ, Σαιν Σιμόν και ολίγον Πουλαντζά.

Άκουγε Μπήτλς, Ρόλλινγκ Στόουνς, Ντόρς, Μπόμπ Ντύλαν, Τζόαν Μπαέζ και φυσικά Μίκη Θεοδωράκη και ρεμπέτικα.

Με την πτώση της δικτατορίας ελάχιστοι από τους τότε φυλακισμένους κυβέρνησαν τη χώρα. Η αποχουντοποίηση ήταν μια πολύ ομαλή διαδικασία προσαρμογής σε μια νέα εποχή, όπου η χώρα ετοιμαζόταν για την ευρωπαϊκή της ενσωμάτωση.

Τώρα που μετράμε περισσότερα από 20 χρόνια εφαρμοσμένης πολιτικής καλό είναι να ξαναδιαβάσουμε τα κείμενα που επηρέασαν την πολιτική μας σκέψη ακούγοντας την ίδια μουσική που τότε την έσπρωχνε στο μέλλον, αυτό που βρίσκεται πια πίσω μας.

Λοιπόν τι κόμμα τότε φανταζόμασταν;

Τι φτιάξαμε;

Τι βρίσκεται μπροστά μας;

Πως απαντάμε στις άγριες ερωτήσεις του μέλλοντος;

Η Ελλάδα δεν είχε ποτέ ένα οργανωμένο σοσιαλιστικό κόμμα. Βασική αιτία ο τρόπος συγκρότησης και εξέλιξης της κοινωνικής διαστρωμάτωσης της χώρας στον 19^ο αιώνα και στον 20^ο αιώνα.

Το 1974, το ΠΑΣΟΚ εισβάλλει στην μεταπολιτευτική πραγματικότητα και δημιουργεί πρότυπο οργανωμένου κόμματος με κυβερνητική προοπτική που επαγγέλλεται την κοινωνική αλλαγή σε συνθήκες Δημοκρατίας.

Το ΠΑΣΟΚ ανοίγει το κύκλο του κομματικοκρατικού κοινοβουλευτισμού.

Το σύνταγμα του '75 και η αναθεώρηση του '86 ενισχύουν θεσμικά την έννοια κόμμα και σ' αυτή τη προοπτική προβλέπεται να κινηθεί και η επικείμενη αναθεώρηση.

Στα 23 χρόνια της ιστορικής διαδρομής του ΠΑΣΟΚ ξεχωρίζουν τα πρόσωπα του Ανδρέα Παπανδρέου και του Κώστα Σημίτη που σαν δύο διαφορετικά πολιτικά παραδείγματα ενσαρκώνουν τη διαλεκτική μετεξέλιξη του σοσιαλιστικού κόμματος στην Ελλάδα.

Δεν ήταν μόνοι. Στους συνιδρυτές του ΠΑΣΟΚ αναγνωρίζω πρόσωπα αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης, ηττημένων του εμφυλίου, οργισμένων του ανένδοτου και του 114, σημερινών 40ρηδων της γενιάς του Πολυτεχνείου, και φυσικά τους μετέπειτα ιππότες του εκσυγχρονισμού που εμφανίστηκαν στη δεκαετία του '90. Ποιοι προστέθηκαν στην πορεία του τρίτου δρόμου;

Λίγοι είναι οι Έλληνες που δεν ψήφισαν έστω για μια φορά ΠΑΣΟΚ. Εκτιμώ πως τουλάχιστον δύο στους τρεις Έλληνες ψήφισαν έστω για μία φορά ΠΑΣΟΚ, στη διάρκεια της μεταπολίτευσης χωρίς να το βγάλουν ποτέ από την καρδιά τους είτε ως πάθος είτε ως τραύμα. Είτε συνέχισαν μαζί του είτε εγκατέλειψαν.

Μιλώντας για το ΠΑΣΟΚ του χθες και του σήμερα πρέπει να βρούμε την ισορροπία και το μέτρο ανάμεσα στη μνήμη και στη δράση, ανάμεσα στη νοσταλγία και στην κίνηση.

Το ΠΑΣΟΚ δεν θα μπορούσε ποτέ να είναι κόμμα νοσταλγίας. Η πολιτική άλλωστε είναι σχέδιο για το σήμερα και κυρίως για το αύριο.

Ζήσαμε μια διαδοχή εποχών για να θυμηθώ μια φράση του Παύλου Τσίμα
Κάθε εποχή έχει τα δικά της θέματα, τις δικές της απαντήσεις.

Το ΠΑΣΟΚ προσδιόρισε κεντρικά τον κύκλο της μεταπολίτευσης. Το ΠΑΣΟΚ
συνεχίζει να κυριαρχεί και στο νέο κύκλο της εσωτερικής μεταπολίτευσης που
άνοιξε μετά την εκλογή του Κώστα Σημίτη.

Σήμερα ο αγώνας για περισσότερη δημοκρατία αφορά το εσωτερικό των
θεσμών. Τα δύο πρόσωπα πρωταγωνιστές, Ανδρέας Παπανδρέου και
Κώστας Σημίτης, στις δύο επάλληλες εποχές ουσιαστικά πραγματώνουν και
συνεχίζουν την ίδια κοινή υπόθεση της κυβερνητικής Αριστεράς.

Η Κεντροαριστερά της δεκαετίας του '60 και η Κεντροαριστερά της δεκαετίας
του '90, είναι δύο εκδοχές της ίδιας κεντρικής ιδέας.

Πώς η ελληνική Αριστερά ξαναβρίσκει την αυτοπεποίθησή της μετά την ήττα
του εμφυλίου και κυβερνά με προοπτική προς τον 21^ο αιώνα; Τι αλλάζει; Το
σοσιαλιστικό κόμμα μετεξελίσσεται από κόμμα εξουσίας σε «κυβερνητικό»
κόμμα συνολικών λύσεων, στη θέση του ηγέτη Ανδρέα Παπανδρέου έρχεται ο
κυβερνήτης Κώστας Σημίτης.

Στη νέα συλλογικότητα υπάρχουν ρόλοι εξειδικευμένοι, ευθύνες
εξατομικευμένες. Το συνολικό αποτέλεσμα θα κριθεί από τις ιδιότητες
συναρμογής που θα κάνουν το άθροισμα όλο.

Η απελευθέρωση της σκέψης είναι ο μόνος σίγουρος δρόμος για τη συνειδητή
ενότητα με γνώμη.

Από τα ρεύματα σκέψης στις κοινότητες ιδεών . Η διαρκής ανανέωση των
προγραμματικών θέσεων που προβλέπει το άρθρο 7 του καταστατικού,
προϋποθέτει και ανανέωση στη σύνθεση των πλειοψηφιών.

Η δομή γεννάει τα διαφορετικά. Οι λογικές της ενσωμάτωσης είναι κατάλοιπα του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού που έχει απορριφθεί ως θεωρία και πρακτική.

Η πολιτική ενότητα αναφέρεται κάθε φορά σε μια διαφορετικής σύνθεσης συλλογική απόφαση και δεν συνεπάγεται μια επ' άπειρον υποταγή της μειοψηφίας στην πλειοψηφία. Στην πολιτική δεν υπάρχουν μόνιμες πλειοψηφίες. Δεν υπάρχουν μόνιμες μειοψηφίες. Στην πολιτική δεν υπάρχει τίποτα μόνιμο, ισόβιο, αιώνιο. Όλα κρίνονται, όλα αλλάζουν.

Γι' αυτό και η αναγκαιότητα της δημοκρατικής μετεξέλιξης του κόμματος. Γι' αυτό και η νέα ταυτότητα της κυβερνητικής Αριστεράς. Γι' αυτό και η επαναδιατύπωση της σχέσης της Ελλάδας και του Ελληνισμού με το διεθνές περιβάλλον.

Η διεθνοποίηση της οικονομίας, η νέα ευρωπαϊκή και βαλκανική πραγματικότητα μας υποχρεώνουν σε μια περισσότερο εξωστρεφή πολιτική. Ο στόχος της ισότιμης ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πολιτικός και εθνικός. Πριν μιλούσαμε για αναγκαία προσαρμογή, σήμερα μιλάμε για ισότιμη ένταξη.

Ναι, η φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ γίνεται ολοένα και πιο αντιπροσωπευτική σε σχέση με τη μεταβαλλόμενη κοινωνία. Κάποιοι μιλούν για σημάδια αλλοίωσης. Κάθε ζωντανός οργανισμός αλλάζει μένοντας στον πυρήνα του ο ίδιος. Σημασία έχει, καθώς οι ρυτίδες μας θα γίνονται περισσότερες, τα μάτια του ΠΑΣΟΚ να βλέπουν καθαρά και μακριά!

Ερχόμαστε και είμαστε υπερήφανοι για αυτό από μια πορεία μεταρρυθμίσεων της μεταπολίτευσης που το προώθησε (πολιτική σταθερότητα, εθνική συμφιλίωση, ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών, κοινωνική ανασύνταξη, ανακατανομή πλούτου, μαζικοποίηση πολιτικών κινημάτων, χωροταξική δικαιοσύνη).

Όμως, η ζωή δείχνει πως ακόμα και οι επιτυχίες καταναλώνονται, παίρνοντας μια θέση στη σφαίρα των αναμνήσεων.

Το νέο περιεχόμενο της πολιτικής θα προκύψει από μια νέα ισορροπία των πολιτικών δυνάμεων πάνω στις πραγματικές διαφορές κι όχι πάνω σε εικονικές αντιπαραθέσεις πάνω στις διαφορετικές απαντήσεις στις ανανεωμένες ανάγκες μιας κοινωνίας πολιτών με πολλές ιδιότητες.

Οι πολίτες τελικά επιλέγουν συστήματα σκέψης και συνδυασμούς απαντήσεων που αφορούν περισσότερο πολύπλοκους συνδυασμούς πολιτικών και προσώπων με ρόλους, χαρακτήρες και συμπεριφορές και πάντα σε συνάρτηση με τον ιδιωτικό τους χρόνο και τις ανάγκες τους.

Στο τέλος του αιώνα η χώρα χρειάζεται κυρίως κόμματα θέσεων και προτάσεων που θα συνεχίσουν τα κόμματα γενιών και βιωμάτων που βασικά αναφέρονται στους δύο μεγάλους πολέμους, στον εμφύλιο και στις εσωτερικές Ανακατατάξεις.

Σήμερα η Ελληνική Δημοκρατία μετά την αποκατάσταση της το '74 και την συν τω χρόνω στερέωση της, περνά στη φάση της διεύρυνσης και την εμβάθυνσης.

Ο τρόπος συγκρότησης και οργάνωσης της χώρας επιβάλλει τη λειτουργία ισχυρών κομμάτων άρα πολυσυλλεκτικών και γι' αυτό βαθιά δημοκρατικών.

Οι προκλήσεις της νέας εποχής που δημιουργήσε η νέα τάξη πραγμάτων μας υποχρεώνουν ν' αναζητήσουμε το δρόμο της ισχυρής Ελλάδας μέσα από την ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών στις εσωτερικές τους λειτουργίες.

Ο βαθμός διεύρυνσης της δημοκρατίας εξαρτάται από τους ρυθμούς μετεξέλιξης των κομμάτων.

Ισχυρά κόμματα, ισχυρή Βουλή, ισχυρή Κυβέρνηση, σε μια νέα, ζωντανή αλληλοτροφοδοτούμενη σχέση είναι η ικανή και αναγκαία συνθήκη που θα

επιτρέπει στην Ελλάδα να εισέλθει πρωταγωνιστικά στη νέα ιστορική περίοδο του κοινωνικού εκσυγχρονισμού.

Υπάρχει μια ανοιχτή συζήτηση για το τι σημαίνει αριστερά ή δεξιά σήμερα. Πρόκειται για μια διαχρονική-ιδεολογική διαίρεση που αλλάζει περιεχόμενο και πρωταγωνιστές.

Είναι αλήθεια πως με τη νέα τάξη πραγμάτων μετά τα γεγονότα στην Κ.-Ανατολική Ευρώπη, στα Βαλκάνια, πολλά νέα ζητήματα τέμνουν εγκάρσια τα κόμματα στις παραδοσιακές λογικές τους.

Χρειαζόμαστε νέες συστηματικές επεξεργασίες. Το κάθε κόμμα χρειάζεται ένα μόνιμο κέντρο παραγωγής πολιτικής. Χρειάζεται τακτικούς ελέγχους εφαρμογής πολιτικής.

Από το τρίπτυχο Εθνική Ανεξαρτησία, Λαϊκή Κυριαρχία, Κοινωνική Απελευθέρωση περάσαμε στο τρίπτυχο Ισότιμη Ένταξη - Ανάπτυξη-Κοινωνική Δικαιοσύνη.

Οι εποχές άλλαξαν, τα ερωτήματα είναι διαφορετικά, ο στόχος παραμένει μια Ελλάδα ανεξάρτητη, ισχυρή, κοινωνικά συνεκτική, εξωστρεφής, με φωνή και κύρος στα κέντρα των αποφάσεων.

Ποιοι θα τα αποφασίσουν όλα αυτά; Ποιο κόμμα;

Συζητώντας με Έλληνες Μουσουλμάνους της ορεινής Ξάνθης, που γράφονταν στην πρώτη θεματική οργάνωση Καθημερινού Πολιτισμού και Ποιότητα Ζωής, τι σημαίνει κόμμα σήμερα, τι σημαίνει ιδιότητα μέλους αναρωτήθηκα αν υπάρχει κοινή αντίληψη για το θέμα αυτό ανάμεσα στα 150.000 οργανωμένα μέλη ή στον υποψιασμένο κομματικό περίγυρο.

Για τους πιο πέρα και πιο έξω, νομίζω πως η έννοια κόμμα όλο και περισσότερο σκοτεινιάζει και παρά το ότι θεωρείται κάτι απαραίτητο στην

δημοκρατία, ωστόσο είναι μάλλον κάτι που εγγράφεται ως απωθητικό. Θυμάμαι μια έρευνα κοινής γνώμης, που δημοσιεύτηκε πέρυσι την Άνοιξη, όπου αναφέρονταν πως μόνο το 2% όσων είχαν ερωτηθεί στέκονταν ευνοϊκά απέναντι στην έννοια κόμμα.

Δηλαδή, ούτε το σύνολο των μελών των κομμάτων, που πρέπει να είναι κάτι περισσότερο του 5% των ψηφοφόρων της χώρας και παρά το ότι πολύ περισσότεροι Έλληνες απέκτησαν μετά την μεταπολίτευση την κομματική ιδιότητα.

Γιατί λοιπόν ένας υπαρξιακής σημασίας για τη δημοκρατία θεσμός που συμβάλλει στη συναίρεση κοινωνίας και εξουσίας έχει απωθητικό πρόσωπο; Πριν λίγα χρόνια ολοκληρώνοντας μια κομματική διαδικασία στη Κοζάνη βγήκαμε έξω στους γύρω δρόμους, που ήταν πλημμυρισμένοι από νέους που άκουγαν μουσική, κολλημένοι ο ένας πάνω στον άλλο. Δύο βήματα πιο πέρα η ολομέλεια όπως λέγαμε, δηλαδή 50-60 άτομα, είχαμε φάει μισή μέρα συζητώντας υποτίθεται για το μέλλον τους.

Εκείνο το βράδυ, αισθάνθηκα το χάσμα κόμματος-κοινωνίας, τη μοναξιά του κόμματος.

Καθώς επέστρεφα νύχτα προς την Πέλλα, στάθηκα απέναντι στα φουγάρα της Πτολεμαΐδας και σκέφτηκα πως αυτά καπνίζουν για όλη την κοινωνία και όχι μόνο για το κόμμα.

Ωστόσο χωρίς να το καταλάβουμε έχουμε διολισθήσει στα ολιγαρχικά κόμματα του 19^{ου} αιώνα καθώς οι αξιωματούχοι των κεντρικών και περιφερειακών επετηρίδων έχουν αρθρωθεί σε κόμματα - μηχανισμούς που προσποιούνται τους υποστηρικτές των λαϊκών συμφερόντων. Ρόλους που τους εξασφαλίζουν οι ελλείψεις ακόμα συνταγματικές ρυθμίσεις.

Στο καταστατικό μας υπάρχει μια τρομερή φράση: «Βρισκόμαστε σε ιδεολογική διαφωνία και πολιτική αντίθεση μ' ένα κόμμα-μηχανισμό, μ' ένα κόμμα - εκλογικό εργαλείο».

Ο Κ. Σημίτης έγραφε σ' ένα άρθρο του το 1994, καταδικάζοντας τα κόμματα - μηχανισμούς. «Μια νέα πολιτική κουλτούρα απαιτεί ένα σοσιαλιστικό κόμμα ιδεών και όχι ένα σοσιαλιστικό κόμμα - μηχανισμό. Το πρώτο παίζει ένα παιδευτικό ρόλο και καθοδηγεί την κοινωνία. Το δεύτερο παίζει ένα εξουσιαστικό ρόλο, καταπιέζει και συντηρεί παρωχημένες δομές».

Μιλώ για μηχανισμούς, στους οποίους έχουμε όλοι θητεύσει. Άλλοι διακρίθηκαν περισσότερο, άλλοι λιγότερο.

Στην μετεξέλιξη του ΠΑΣΟΚ η πιο δύσκολη εσωτερική αναμέτρηση του ΠΑΣΟΚ ως κόμματος θεσμού είναι η αναμέτρηση με τους μηχανισμούς υποκατάστασης που πρέπει να αχρηστευθούν.

Γιατί λοιπόν η έννοια κόμμα σήμερα, είναι κάτι απωθητικό;

Ένας πολίτης θάλεγε:

1. «Γιατί σ' ένα κόμμα - μηχανισμό τα μέλη κάποτε θυμούνται ότι είναι άνθρωποι με ιδιότητες».
2. «Γιατί όσο και αν καταγγέλθηκε η ποινικοποίηση της πολιτικής ζωής στο υποσυνείδητό μας πολλές αμφιβολίες έχουν φωλιάσει δημιουργώντας μια μόνιμη καχυποψία». Η νέα πολιτική έχει τύχη μόνο αν ξαναβρεί το ηθικό της περιεχόμενο. (Επέκταση του «πόθεν έσχες» στα μέλη Κ.Ε.)
3. «Γιατί είναι ξένο με τα καθημερινά υπαρκτά προβλήματα των πολιτών. Γιατί η πολιτική των μεγάλων θεμάτων μοιάζει στάσιμη και γενικόλογη». Επείγουν οι νέες επεξεργασίες για τις κρίσιμες λεπτομέρειες.

4. «Γιατί συχνά οι διαφορές είναι δυσδιάκριτες με αποτέλεσμα αυτό που αντιλαμβάνεται ο πολίτης είναι η συγκυριακή εκλογική σκοπιμότητα». Χρειαζόμαστε την ποιότητα στη διαφορά.
5. «Γιατί η αισθητική της κομματικής ατμόσφαιρας είναι πρόχειρη και κακόγουστη». Λείπουν οι γυναίκες, οι νέοι ή μουσική. Κάτι δεν πάει καλά με τη μουσική.
6. «Γιατί η γλώσσα είναι ξύλινη και δυσνόητη. Δυσνόητη και επιτηδευμένη είναι η γλώσσα των τεχνικών της εξουσίας»
7. «Γιατί το κόμμα λέει πολλά και κάνει λίγα». Χρειάζονται τακτικές συνελεύσεις απολογισμού - προγραμματισμού.
8. «Γιατί παρά τον κινηματικό στα λόγια χαρακτήρα, τελικό όφελος εισπράττουν ελάχιστοι αξιωματούχοι ή επιτήδευτοι». Είναι ώριμο το θέμα του περιορισμένου αριθμού θητειών ή τουλάχιστον εναλλαγής ρόλων (8-12 χρόνια είναι αρκετά για κάθε ρόλο).
9. «Γιατί δεν εμπνέει, δηλαδή δεν ερεθίζει και δεν ερεθίζεται». Το κόμμα θα ξαναγιώσει όταν γίνει κατάσταση ζωής.
10. «Γιατί με ξεχνά όταν εγώ το θυμάμαι και με θυμάται όταν εγώ το ξεχνώ».
11. «Γιατί είναι ένας μύθος που έχω ξεπεράσει και έχω βαρεθεί ως τηλεοπτικό πρόγραμμα».
12. «Γιατί μερικοί τύποι που τριγυρίζουν στα γραφεία του φαίνονται απροσδιόριστης αποστολής».
13. «Γιατί είναι τελικά αδύναμο και αιχμάλωτο σε δίκτυα συμφερόντων». Σύμφωνα με έρευνα του ΙΣΤΑΜΕ, ο κόσμος πιστεύει πως τα κόμματα

δεν έχουν πραγματική εξουσία. Προηγούνται οι επιχειρήσεις, τα ΜΜΕ, η Εκκλησία. Γενικώς οι συμμετοχικοί θεσμοί βρίσκονται πολύ χαμηλά στην εκτίμηση των πολιτών. Αδιαφορία, απογοήτευση ή φθόνος; Αβυσσος !

(Αυτά είναι τα 13 κακά της κομματικής μοίρας.)

Χαρακτηριστικά Ανασυγκρότησης

Κεντρική ιδέα της ανασυγκρότησης είναι η νέα συλλογικότητα με μια νέα κατανομή ρόλων.

Περιγράφοντας τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά της ανασυγκρότησης θα ξεχώριζα ως πρώτο ζήτημα τον επαναπροσδιορισμό της ιδιότητας του μέλους.

Του μέλους που πρέπει να αισθανθεί χρήσιμο στη συμμετοχή του στις πολιτικές διεργασίες. Από την αναζήτηση και την επεξεργασία των θεμάτων μέχρι τις αποφάσεις και την εφαρμογή τους.

Επανέρχομαι σε μια παλιά μου πρόταση για καθολικές ψηφοφορίες σε όλα τα επίπεδα μέχρι και την εκλογή Προέδρου από υποψήφιους που θα προκρίνονται από ένα κρίσιμο αριθμό εκλεκτόρων - συνέδρων.

Χρειαζόμαστε πολίτες που υπογράφουν τη σκέψη τους, που προσθέτουν σε σκέψη κερδίζοντας και οι ίδιοι σε σκέψη.

Δεύτερο σημείο είναι η αναγκαία αντιστοίχιση της κοινωνικής και κομματικής διαστρωμάτωσης με βάση τα φύλλα, τις επαγγελματικές ιδιότητες, τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες.

Χρειαζόμαστε μια νέα πολιτική για τις γυναίκες. Πρέπει να σκεφθούμε τι θα προτείνουμε στις Ελληνίδες του 2000.

Τρίτο σημείο, περισσότερες γυναίκες και νέοι στο κόμμα.

Τέταρτο σημείο η αντιστοίχιση του κόμματος με την περιφερειακή οργάνωση της χώρας.

Πέμπτο σημείο η λειτουργική σχέση εκλογικού - κομματικού πληθυσμού. Αναφέρω επίσης την αναγκαιότητα διαρκών διαδικασιών παραγωγής ελέγχου και πολιτικής στο κόμμα και στην κυβέρνηση, την εξειδίκευση των ρόλων με εξατομικευμένες ευθύνες, την επιμόρφωση των στελεχών και την αλληλοτροφοδότηση του κοινωνικού διαλόγου με τον εσωκομματικό και διακομματικό διάλογο γύρω από τα μικρά και μεγάλα θέματα της εποχής.

Και έτσι φθάνω στο επόμενο μεγάλο ζήτημα της ανασυγκρότησης.

Δηλαδή τις θεματικές οργανώσεις, οργανώσεις μελών και φίλων, ισότιμες με τις υπάρχουσες γύρω από επίκαιρα θέματα και δευτερευόντως γύρω από συσχετισμούς εξουσίας.

Θεματικές Οργανώσεις

Ποιες οι ριζοσπαστικές και καινοτόμες αλλαγές στη δομή, στη λειτουργία και τελικά στη φυσιογνωμία του κόμματος;

Μια μηχανιστική αντίληψη για την ανασυγκρότηση ακυρώνει την προσπάθεια και ουσιαστικά αφήνει άθικτο το σημερινό status. Τότε προς τι η ανασυγκρότηση; Για να βάλουμε τις πίσω ρόδες μπρος και αντιστρόφως. Ν' αλλάξουμε τη θέση των επίπλων; Να πάμε σ' ένα μεγαλύτερο σπίτι; Να ξαναμοιράσουμε την κεντρική ή τοπική εξουσία; Ή να βρούμε τα μικρά και μεγάλα θέματα της σύγχρονης εποχής; Να γίνουμε δηλαδή το κόμμα της κοινωνίας των πολιτών, των ενεργών πολιτών με κοινωνική ευθύνη, το κόμμα των σκεπτόμενων φίλων.

Τα βιώματα ως ύλη του ΠΑΣΟΚ της πρώτης περιόδου έχουν ξεθωριάσει. Τα πρόσωπα που κυριάρχησαν με ρόλους χάριτος και δωρεάς έχουν κουράσει. Η ανασυγκρότηση δεν είναι μεταμόρφωση, δεν είναι εξωραϊσμός, δεν είναι ίδια μουσική με άλλα λόγια. Είναι μια νέα συνάντηση με την κοινωνία, είναι η πολιτική ξανά στο τραπέζι, είναι οι καινούργιες σκέψεις, ιδέες, θέσεις και προτάσεις. Δεν είναι η ανασύνταξη ενός κομματικού στρατού, δεν είναι μια νέα συμφωνία νομής εξουσίας.

Είναι η νέα ηθική δυναμική που διαπερνά το σώμα του κινήματος.

Είναι η νέα πολιτική συμφωνία του '99 για τη νέα κοινωνική πλειοψηφία του 2000. Είναι το δεύτερο ιστορικό κύμα του ΠΑΣΟΚ, μία νέα συλλογική προσπάθεια, στην οποία για να είμαστε πολιτικά αποτελεσματικοί πρέπει να είμαστε και ψυχικά ενωμένοι. Είναι η δημοκρατική μετεξέλιξη του κόμματος, είναι η κυβερνητική ταυτότητα της Αριστεράς, η επαναδιατύπωση της σχέσης της Ελλάδας και του Ελληνισμού με το διεθνές περιβάλλον.

Είναι οι επι της ουσίας συζητήσεις που άνοιξαν σ' όλη τη χώρα.

Οι θεματικές Οργανώσεις είναι οι ψηφίδες της νέας πρότασης, του νέου οράματος, της ρεαλιστικής ουτοπίας του '21^{ου} αιώνα. Χιλιάδες μικρά και μεγάλα θέματα σ' όλη τη χώρα περιμένουν να τα εξερευνήσουμε, να τα προβλέψουμε, να τα φανταστούμε. Θέματα που αφορούν την Κυβερνητική Πολιτική, την κοινωνία της πληροφορίας, την ανάπτυξη, τη συνοχή, το νέο πολιτικό πολιτισμό.

Τι είναι θέμα σήμερα;

Είναι η Αμυνα, η Ασφάλεια, η Ανάπτυξη, η Παιδεία, η Γεωργία, η Ναυτιλία.

Είναι όμως και το χιόνι στο Καϊμακτσαλάν και πώς θα το αξιοποιήσουμε. Η γούνα στην Καστοριά. Η ιχθυοκαλλιέργεια στην Ήπειρο, ο καθημερινός πολιτισμός των Ελλήνων Μουσουλμάνων στη Θράκη, το βαμβάκι στη Θεσσαλία, ο τουρισμός στο Αρχιπέλαγος. Είναι το διαπολιτισμικό σχολείο στον Έβρο, στη Βοιωτία και στο Μενίδι. Είναι τα πολιτιστικά δίκτυα της χώρας. Είναι οι υδροβιότοποι, τα Μουσεία νερού, οι ήπιες μορφές ενέργειας.

Είναι ο χρόνος, οι ημέρες και οι ώρες στον Κορυθαλλό, στο Πέραμα, στη Νίκαια και στο Κερασίни. Είναι η δημιουργική μας σχέση με τον ευρύτερο κοινωνικό χώρο. Είναι το μίσος στην αδιαφορία και στην ακινησία. Είναι αυτό που έλεγε ο Φεντερίκο Χέμπελ: «Να ζεις σημαίνει να συμμετέχεις στα κοινά».

Η σημερινή συζήτηση για το ποιο κόμμα θέλουμε, μου θυμίζει τη συζήτηση προηγούμενων χρόνων για το ποια παιδεία θέλουμε (Γενική ή Ειδική). Η συζήτηση αυτή είχε οδηγήσει σε μια αναβάθμιση της Ειδικής Εκπαίδευσης με αντίστοιχη υποβάθμιση της Γενικής.

Σήμερα έχουμε οδηγηθεί στη συναίρεση της Γενικής Παιδείας και της εξειδικευμένης γνώσης.

Νομίζω έτσι πρέπει να οδηγηθούμε σ' ένα συνδυασμό Τοπικών και Θεματικών Οργανώσεων. Δηλαδή Γενικής - Πολιτικής και Εξειδικευμένης γνώσης και οι ευαισθησίες.

Οι θεματικές οργανώσεις δεν αναιρούν τις κομματικές οργανώσεις.

Οι θεματικές οργανώσεις δρουν ως αντένες εμβέλειας μεγαλύτερης των στενών τοπικών ορίων.

Κρίσιμο στοιχείο για τη συναίρεση θεματικών - τοπικών οργανώσεων είναι η επιμόρφωση του στελεχικού δυναμικού, ένα ζήτημα στο οποίο έχουμε καθυστερήσει και πρέπει να σπεύσουμε.

Το αδύναμο σήμερα κόμμα μέσα από τα θέματα κοινωνικοποιείται ξαναβρίσκοντας την πρωτογενή δύναμη από φυσικές πηγές.

Βέβαια, το κυρίως θέμα ήταν και παραμένει η απελευθέρωση της σκέψης.

Ενοχλητικό και δύσκολο θέμα όταν γίνεται συλλογική υπόθεση !